Utbildningsutskottets betänkande 1985/86:4

om uppdragsutbildning (prop. 1984/85:195)

UbU
1985/86:4

Propositionen

I proposition 1984/85:195 har regeringen (utbildningsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Hjelm-Wallén

dels föreslagit riksdagen att

1. anta förslaget till lag om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m.,
2. anta förslaget till lag om ändring i vuxenutbildningslagen (1984:1118),
3. godkänna de allmänna principer som i propositionen har förordats i fråga om uppdragsutbildning vid statliga högskoleenheter,
4. godkänna vad som i propositionen har förordats om beslut av länsskolnämnder om kursplaner och timplaner för särskild yrkesinriktad utbildning i kommunal vuxenutbildning,
5. godkänna vad som i propositionen har förordats i fråga om förhållandet mellan statligt och kommunalt reglerade anställningar,
6. godkänna vad som i propositionen har förordats om behandlingen av uppdragsutbildning i studiestödssammanhang,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i övrigt i propositionen har anförts om uppdragsutbildningens roll.

I propositionen föreslås riktlinjer och vissa regler för uppdragsutbildning i högskolan, den kommunala vuxenutbildningen och gymnasieskolan m. m. Uppdragsutbildningen förutsätts avse i första hand fortbildning och vidareutbildning av anställda i företag och myndigheter m. m. samt arbetsmarknadsutbildning. För företagens del blir det bl. a. fråga om att utnyttja förnyelsefonderna.

Uppdragsutbildning, som är i sak likvärdig med en reguljär utbildning, föreslås kunna formellt tillgodoräknas den enskilde på samma sätt som den reguljära utbildningen.

Propositionen innehåller förslag till lag om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m. samt förslag till följdändringar i vuxenutbildningslagen (1984:1118). De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

De i propositionen framlagda förslagen till lag om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m. och lag om ändring i vuxenutbildningslagen (1984:1118) har följande lydelse:

1 *Riksdagen 1985/86. 14 saml. Nr 4*

1 Förslag till

Lag om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Kommuner och landstingskommuner som är huvudmän för kommunal vuxenutbildning (komvux), kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet eller gymnasieskola får i anslutning till sådan verksamhet bedriva uppdragsutbildning enligt bestämmelserna i denna lag.

2 § I anslutning till komvux får bedrivas uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå har anknytning till den verksamhet som får förekomma i huvudmannens komvux.

3 § I anslutning till gymnasieskolan får bedrivas uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå har anknytning till verksamheten i huvudmannens gymnasieskola, dock inte uppdragsutbildning som motsvarar någon linje.

4 § I anslutning till kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet får bedrivas uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå har anknytning till huvudmannens högskoleutbildning inom detta område, dock inte uppdragsutbildning som motsvarar någon allmän utbildningslinje.

5 § Deltagare i uppdragsutbildning som motsvarar kurser i komvux, påbyggnadsutbildningar eller andra specialkurser i gymnasieskolan eller påbyggnadslinjer, lokala utbildningslinjer eller enstaka kurser i kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet får ges betyg eller annat kompetensbevis enligt bestämmelserna för sådan utbildning under de förutsättningar som anges i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Även i andra frågor som rör förhållandet till komvux, gymnasieskola eller högskoleutbildning meddelas föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

6 § Kommuner och landstingskommuner som är huvudmän för statsunderstödda folkhögskolor får bedriva uppdragsutbildning vid sidan av den statsunderstödda verksamheten vid skolorna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

2 Förslag till

Lag om ändring i vuxenutbildningslagen (1984: 1118)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1, 3 och 5 §§ vuxenutbildningslagen (1984: 1118) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 kap.	
1 §	
Kommuner och landstingskommuner får inom komvux bedriva även uppdragsutbildning enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.	*Om uppdragsutbildning i anslutning till komvux finns bestämmelser i lagen (1985:000) om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m.*
3 §	
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får *beträffande statens skolor för vuxna meddela föreskrifter om uppdragsutbildning av samma slag som beträffande komvux.*	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får *meddela föreskrifter om uppdragsutbildning som har samband med verksamhet som enligt denna lag bedrivs vid statens skolor för vuxna.*
5 §	
I sådana föreskrifter som avses i *1–4* §§ får göras undantag från bestämmelser i denna lag.	I sådana föreskrifter som avses i *2–4* §§ får göras undantag från bestämmelser i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

Motionerna

1984/85:3190 av Björn Samuelson m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om linjer i gymnasieskolan och allmänna utbildningslinjer i högskolan som uppdragsutbildning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om villkor för reguljära utbildningsplatser i högskolan,

3. att riksdagen med ändring i proposition 1984/85:195 beslutar att skolöverstyrelsen skall godkänna kursplaner för särskilda yrkesinriktade kurser inom den kommunala vuxenutbildningen.

1984/85:3191 av Rune Rydén m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag att uppdragsutbildning som motsvarar linjer i gymnasieskolan och allmänna linjer i högskolan inte får ges som uppdragsutbildning.

Utskottet

Utskottet behandlar i det följande regeringens förslag till principer för uppdragsutbildning vid statliga högskoleenheter och regler för uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m. Vidare tar utskottet ställning till vad i propositionen har förordats om vissa beslut av länsskolnämnder, förhållandet mellan statligt och kommunalt reglerade anställningar och behandlingen av uppdragsutbildning i studiestödssammanhang. Utskottet vill inledningsvis först kortfattat redogöra för vad föredragande statsrådet anför allmänt om uppdragsutbildning.

Allmänt om uppdragsutbildning

Föredragande statsrådet erinrar om att högskolereformen, som började genomföras budgetåret 1977/78, bl. a. syftade till att möjliggöra en bättre planering av den högre utbildningen med avseende på arbetslivets behov. Vid i första hand de statliga högskoleenheterna har under de senaste åren en väsentlig utveckling ägt rum bl. a. när det gäller lokala utbildningslinjer och enstaka kurser utformade med utgångspunkt i behov inom samhälls- och näringsliv och ofta med regional anknytning. Därvid har också utbildning på uppdragsbasis utvecklats i ökande omfattning.

Även när det gäller det kommunala skolväsendet har utvecklingen inneburit avsevärt ökat samarbete lokalt och regionalt mellan utbildningsmyndigheterna och näringslivet, vilket har underlättat förnyelsen av utbildningsutbudet i takt med arbetslivets förändring. Föredragande statsrådet pekar på att utveckling av regionalt arbetsmarknadsanknutna påbyggnadsutbildningar m. m. i gymnasieskolan de senaste åren har getts hög prioritet. Beträffande den kommunala vuxenutbildningen anförs att regelsystemet är uppbyggt utifrån förutsättningen att det skall medge en stor flexibilitet och att anpassning till lokala behov och förhållanden inom arbetslivet skall vara möjlig. Genom den under det förra riksmötet antagna vuxenutbildningslagen (1984:1118) har möjlighet öppnats för uppdragsutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen (prop. 1984/85:37, UbU 1984/85:8, rskr. 1984/85:97).

I sammanhanget erinrar statsrådet även om riksdagens beslut om ändrad organisation av arbetsmarknadsutbildningen (prop. 1984/85:59, AU 1984/85:9, rskr. 1984/85:101). Det innebär bl. a. att den särskilt anordnade arbetsmarknadsutbildningen kommer att få en fristående organisation, som skall finansieras på uppdragsbasis.

Föredragande statsrådet berör riksdagens beslut om förnyelsefonder (prop. 1984/85:86, FiU 1984/85:9, rskr. 1984/85:108) och framhåller möjligheter som öppnas för en expansion av den företagsinriktade fort- och vidareutbildningen utan att detta inkräktar på utrymmet för vuxenutbildningsinsatser med annan inriktning. Genom att t. ex. förnyelsefonderna utnyttjas för personalutbildningsinsatser kan det offentliga utbildningsväsendet inom vissa områden avlastas kostnaderna för utbildning som ligger i gränszonen mot personalutbildning och få ökat utrymme för bl. a. utbildning av bredare och mer grundläggande karaktär.

I propositionen anges innebörden i begreppet uppdragsutbildning. Föredragande statsrådet avser med uppdragsutbildning fall där en utbildningsanordnare mot särskild ersättning från en uppdragsgivare för dennes räkning anordnar viss utbildning för en särskild grupp studerande som uppdragsgivaren utser. Enligt statsrådets synsätt är det denna finansieringsform i förening med att deltagarna utses på sätt finansiären bestämmer, som karakteriserar en uppdragsutbildning. Om uppdragsutbildningens innehåll och uppläggning måste överenskommas mellan beställaren och utbildningsanordnaren i varje särskilt fall.

En utbildning som i sak överensstämmer med exempelvis kommunal vuxenutbildning eller högskoleutbildning bör enligt föredragande statsrådets uppfattning kunna tillgodoräknas den enskilde såsom kommunal vuxenutbildning resp. högskoleutbildning.

Beträffande förhållandet mellan offentligt utbildningsväsende och uppdragsutbildning sägs i propositionen att det offentliga utbildningsväsendet i *första hand svarar för grundläggande utbildning* – både med och utan yrkesinriktning – och för fortbildning och vidareutbildning av mer allmän karaktär, medan företag, myndigheter m. fl. i första hand svarar för vidareutbildning som har karaktär av befattningsutbildning. En viktig principiell skillnad är att utbildningen inom det offentliga utbildningsväsendet *bygger på att det är individer som själva söker sig till utbildningen* för att tillgodose sina enskilda utbildningsbehov – även om dessa naturligtvis ofta har anknytning till vederbörandes yrkesverksamhet – medan den av företagen m. fl. ordnade utbildningen tar sin utgångspunkt i behovet att utbilda grupper av anställda, vare sig det är fråga om en mer direkt befattningsinriktad eller mer allmänt kompetenshöjande utbildning. Mot bakgrund härav anser föredragande statsrådet det vara naturligt att utgå från att uppdragsutbildning i princip inte skall förekomma beträffande utbildningar som har en uttalad ungdomsinriktning eller avser längre utbildning av allmän eller grundläggande karaktär. I enlighet härmed bör enligt statsrådet utbildning som motsvarar linjer i gymnasieskolan och allmänna linjer i högskolan inte kunna erbjudas som uppdragsutbildning.

Föredragande statsrådet framhåller att grunden för uppdragsutbildning inom det offentliga utbildningsväsendet rör behovet av att fort- och vidareutbilda människor eller att eljest utveckla deras kompetens som ett led i utvecklingen av de företag eller myndigheter där de är anställda. Till detta kommer den arbetsmarknadspolitiskt motiverade uppdragsutbildningen, initierad av arbetsmarknadsverket. Beställare av uppdragsutbildning blir med denna utgångspunkt dels enskilda företag eller sammanslutningar av företag, organisationer eller andra juridiska personer i sin egenskap av arbetsgivare, dels statliga och kommunala myndigheter. Uppdragsutbildning är således inte till för att andra enskilda organ eller enskilda personer skall kunna köpa utbildning. Statsrådet stryker under att innebörden i uppdragsutbildning aldrig får urholkas på ett sådant sätt att det i praktiken blir fråga om att enskilda personer köper sig utbildning.

De nya reglerna för uppdragsutbildning föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

Föredragande statsrådet slår fast att uppdragsutbildning vid högskoleenheterna inte skall vara högskoleutbildning i formellt hänseende. De studerande i uppdragsutbildning är således inte studerande i högskolan, och högskoleförfattningarnas bestämmelser om behörighet, urval, betyg m. m. skall inte gälla för utbildningen.

Med hänvisning till vad statsrådet i det inledande avsnittet av propositionen har anfört om att det offentliga utbildningsväsendet i första hand svarar för utbildning av mer allmän karaktär – vilket utskottet har redovisat i det föregående – medan företag och myndigheter m. fl. i första hand svarar för vidareutbildning som har karaktär av befattningsutbildning bör enligt statsrådet uppdragsutbildning inte förekomma när det gäller allmänna utbildningslinjer. Det blir således för högskoleenheternas del fråga om att inom utbudet av reguljär utbildning som uppdragsutbildning erbjuda påbyggnadslinjer samt lokala linjer och enstaka kurser, dvs. i första hand sådana delar av studieorganisationen som har fortbildnings- och vidareutbildningssyften. Vidare slås det fast att högskolans primära uppgift i fråga om utbildning är och måste vara den reguljära utbildningen. Uppdragsutbildning kan aldrig bli annat än en sidouppgift som högskolan åtar sig med hänsyn till den kompetens och de resurser som har byggts upp där för den reguljära verksamheten.

Som framgår av vad utskottet har redovisat i det föregående bör uppdragsutbildning under vissa förutsättningar kunna formellt tillgodoräknas den enskilde som högskoleutbildning. Ett tillgodoräknande tar sig enligt statsrådet naturligen uttryck i att utbildningsbevis utfärdas på samma sätt som i fråga om reguljär utbildning.

I motion 1984/85:3191 (m) i denna del yrkas avslag på förslaget att utbildning som motsvarar allmänna utbildningslinjer i högskolan inte skall få ges som uppdragsutbildning. Om uppdragsgivaren gör den bedömningen att utbildningen på en viss linje kan vara av intresse för att t. ex. höja kompetensen hos de anställda och inga särskilda kostnader uppstår för staten ser motionärerna inget hinder för att också sådan uppdragsutbildning skall kunna komma till stånd. En helt motsatt uppfattning förs fram i motion 1984/85:3190 (vpk) yrkande 1 i denna del, där man anser skrivningen i propositionen alltför svag för att undanröja möjligheten att "pengar på ett direkt sätt blir intagningskriterier" för utbildning på allmänna utbildningslinjer. Sådan utbildning skall inte förekomma som uppdragsutbildning, menar motionärerna, och framhåller att det är viktigt att man gör en klar distinktion mellan uppdragsutbildning och reguljär utbildningsverksamhet.

Utskottet ansluter sig till föredragande statsrådets uppfattning att uppdragsutbildning inte skall förekomma när det gäller allmänna utbildningslinjer och har häri inget att erinra mot vad som anförs i motion 1984/85:3190. Som skäl för sitt ställningstagande hänvisar utskottet till vad i propositionen har anförts om att det offentliga utbildningsväsendet skall i första hand svara för grundläggande utbildning, fortbildning och vidareutbildning av mer allmän karaktär, både med och utan yrkesinriktning. Utskottet menar att det föreslagna systemet med uppdragsutbildning skall göra det möjligt för

högskolan att utan förfång för den egna reguljära verksamheten erbjuda företag sådan utbildning som – enligt formuleringen i propositionen – har karaktär av befattningsutbildning. Det kommer enligt utskottets synsätt i huvudsak sålunda att röra sig om en företagsinriktad fort- och vidareutbildning av företagens m. fl. egna anställda. Utskottet avstyrker med det anförda motion 1984/85:3191 i denna del.

Även i vad gäller den i motion 1984/85:3190 antydda uppfattningen att enskilda personer inte skall kunna köpa sig en utbildning instämmer utskottet i vad motionärerna har anfört. I likhet med föredragande statsrådet vill utskottet stryka under att verksamheten med uppdragsutbildning vänder sig dels till företag, organisationer eller andra juridiska personer i deras egenskap av arbetsgivare, dels till statliga och kommunala myndigheter. Det får alltså inte bli fråga om att t. ex. enskilda personer genom att köpa sig utbildning kringgår eljest gällande regler för antagning till högskoleutbildning. Eftersom denna princip slås fast i propositionen, bör motion 1984/85:3190 yrkande 1 i denna del anses vara tillgodosedd genom att riksdagen bifaller propositionen. Utskottet avstyrker härmed motionens yrkande i berörd del och föreslår att riksdagen godkänner de allmänna principer som föredragande statsrådet har förordat i fråga om uppdragsutbildning vid statliga högskoleenheter.

Föredragande statsrådet utgår från att det skall vara möjligt att en högskoleenhet som uppdragsutbildning ger en kurs som, utan den externa finansieringen, inte hade kunnat komma till stånd. Det kan tänkas att på så sätt *ytterligare platser inom reguljär utbildning* kan tillkomma till endast marginalkostnader. Uppdragsutbildning kan alltså enligt föredragande statsrådet i sådana fall ge upphov till ytterligare platser inom den reguljära utbildningen.

Mot bakgrund av detta uttalande i propositionen begärs i motion 1984/85:3190 (vpk) yrkande 2 att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att reguljär utbildning i högskolan inte skall byggas upp på basis av externa medel. Motionärerna vill undvika att institutioner inom högskolan gör sig beroende av uppdragsgivare.

I likhet med föredragande statsrådet vill inte utskottet utesluta att det till följd av verksamheten med uppdragsutbildning kan bli möjligt att till reducerade kostnader för staten erbjuda platser på sådan reguljär utbildning inom högskolan som inte hade kommit till stånd om uppdragsutbildning på berört ämnesområde inte hade funnits.

Som utskottet ser det blir denna effekt av uppdragsutbildningen endast marginell. Den i propositionen föreslagna ordningen får inte leda till att högskoleenheterna gör sig beroende av uppdragsutbildning för att kunna fullgöra den primära utbildningsuppgiften, dvs. att svara för utbildning på linjer och kurser enligt beslut av regering och riksdag samt, i förekommande fall, regionstyrelse. Uppdragsutbildning kan aldrig få bli annat än en sidouppgift, som högskolan åtar sig med hänsyn till den kompetens och de resurser som har byggts upp där för den reguljära verksamheten. Det ankommer på högskoleenheterna själva att göra avvägningar gentemot den reguljära verksamheten. Enligt utskottets mening är yrkande 2 i motion 1984/85:3190 tillgodosett med vad som har anförts i frågan i propositionen

och med vad utskottet har strukit under i det föregående, varför det avstyrks. Utskottet tillstyrker propositionen i motsvarande del.

Uppdragsutbildning i kommunal och landstingskommunal regi

Föredragande statsrådet erinrar om att kommunerna och landstingskommunerna har en omfattande organisation för och förfogar över betydande kompetens i fråga om utbildning. Enligt statsrådets mening är det fördelaktigt om uppdragsutbildning kan anordnas även i anslutning till olika former av reguljär utbildning med kommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap. Med reguljär utbildning åsyftar statsrådet i sammanhanget kommunal vuxenutbildning, gymnasieskola och kommunal högskoleutbildning. I vad gäller de allmänna principer för uppdragsutbildning som anges i propositionen och vilka utskottet har redovisat i det föregående föreslår föredragande statsrådet att hithörande frågor bör kunna lösas beträffande uppdragsutbildning i kommunal och landstingskommunal regi på i huvudsak samma sätt som beträffande uppdragsutbildning vid de statliga högskoleenheterna. Uppdragsutbildning bör således alltid vara i formell mening fristående från reguljär utbildning. Uppdragsutbildning i anslutning till gymnasieskolan bör få motsvara påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser men inte linjer. När det gäller kommunal högskoleutbildning bör uppdragsutbildning få bedrivas i anslutning till högskoleutbildning som avser vårdområdet och då motsvara påbyggnadslinjer, lokala linjer och enstaka kurser.

Med hänsyn till reglerna om den s. k. kommunala kompetensen krävs viss lagreglering i fråga om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet. I propositionen framläggs förslag till sådan lag. Lagförslaget innefattar även en bestämmelse som möjliggör för kommuner eller landstingskommuner som är huvudmän för statsunderstödda folkhögskolor att bedriva uppdragsutbildning vid sidan av den statsunderstödda verksamheten vid skolorna.

Utskottet tillstyrker förslaget om möjlighet för kommuner och landstingskommuner att anordna uppdragsutbildning i anslutning till sitt skolväsende. Med hänvisning härtill tillstyrker utskottet 1, 2 och 6 §§ förslaget till lag om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m.

Liksom när det gällde utbildningar vid de statliga högskolorna ifrågasätts i motion 1984/85:3191 (m) i denna del det lämpliga i att undanta linjeutbildningar i gymnasieskolan och den kommunala högskolan från verksamheten med uppdragsutbildning. Med hänvisning till vad som anförts i motionen avstyrker motionärerna regeringens förslag att utbildning som motsvarar linjer i gymnasieskolan och allmänna linjer i den kommunala högskolan inte skall få ges som uppdragsutbildning.

I motion 1984/85:3190 (vpk) yrkande 1 i denna del krävs även såvitt avser uppdragsutbildning i kommunal och landstingskommunal regi att riksdagen klargör att utbildningar på gymnasieskolans linjer och utbildningar på allmän linje i den kommunala högskolan inte skall få förekomma.

Utskottet har i det föregående tillstyrkt regeringens förslag att uppdragsut-

bildning inte skall avse utbildningar på allmän utbildningslinje vid de statliga högskoleenheterna. I förevarande sammanhang vill utskottet framhålla att det är naturligt att utgå från att uppdragsutbildning inte kommer att avse utbildning som har en uttalad ungdomsinriktning. Denna inriktning har linjerna i gymnasieskolan, vilket än mer har betonats genom de nya intagningsreglerna enligt vilka 16- och 17-åringar prioriteras (jfr prop. 1983/84:100, UbU 1983/84:19, rskr. 1983/84:321). Med hänvisning härtill och utifrån de allmänna principer som föredragande statsrådet anfört om uppdragsutbildningens roll och till vilka utskottet har anslutit sig i det föregående avstyrker utskottet motion 1984/85:3191 även i förevarande del.

Utskottet har i det föregående med anledning av motion 1984/85:3190 yrkande 1 framhållit att utbildningar på allmänna utbildningslinjer i den statliga högskolan – i enlighet med regeringens förslag – inte skall förekomma som uppdragsutbildning. Samma regel skall enligt propositionen gälla den kommunala högskoleutbildningen. För gymnasieskolans del innebär detta principiella synsätt att enbart påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser kan komma i fråga för uppdragsutbildning. Utskottet ansluter sig till förslaget i propositionen och delar därmed motionärernas uppfattning i nu berört hänseende. Något särskilt uttalande av riksdagen för att tillgodose motionärernas krav på klarhet i vad avser en klar distinktion mellan uppdragsutbildning och reguljär allmän utbildningsverksamhet anser utskottet inte vara påkallat, varför utskottet avstyrker även den nu aktuella delen av yrkande 1 i motion 1984/85:3190. Utskottet tillstyrker sålunda regeringens förslag i vad avser viss begränsning i möjligheten att anordna uppdragsutbildning i anslutning till gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen och föreslår att riksdagen även i övrigt antar förslaget till lag om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m.

I *vuxenutbildningslagen* (1984:1118) finns vissa bestämmelser om uppdragsutbildning. Regeringens nu föreliggande förslag om uppdragsutbildning i kommunal regi – vilket utskottet har tillstyrkt i det föregående – är beträffande förhållandet till den reguljära utbildningen uttryck för en annan syn på uppdragsutbildningens formella ställning än den som ligger till grund för de nuvarande bestämmelserna i vuxenutbildningslagen. Mot bakgrund härav föreslås i propositionen vissa ändringar i lagen.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vuxenutbildningslagen.

Vissa övriga frågor

För närvarande gäller för kommunal vuxenutbildning att skolöverstyrelsen (SÖ) skall fastställa kursplaner och timplaner för kurser av alla slag. För särskilda yrkesinriktade kurser – de avser yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå utan motsvarighet i gymnasieskolan – fastställs planerna efter centralt samråd med arbetsmarknadens parter. En modifiering av dessa regler har aktualiserats med anledning av möjligheten till uppdragsutbildning i anslutning till kommunal vuxenutbildning. Särskilda yrkesinriktade kurser avser ofta fortbildning eller vidareutbildning av endast regionalt eller lokalt intresse. Det är viktigt, heter det i propositionen, att erforderliga

beslut kan fattas snabbt så att utbildningen inte blir fördröjd. Enligt föredragande statsrådets mening bör det därför i vissa fall räcka med beslut av länsskolnämnden.

Mot denna bakgrund föreslås i propositionen att *reglerna för särskilda yrkesinriktade kurser i kommunal vuxenutbildning* ändras, så att länsskolnämnden ges rätt att på försök i länet fastställa kursplaner och timplaner. Försöksperioden bör bestämmas med hänsyn till hur lång tid som behövs för att utpröva planerna i praktisk verksamhet, i regel högst ett år. För fortsatt användning i länet och för användning i hela riket bör beslut av SÖ krävas även i fortsättningen.

I motion 1984/85:3190 (vpk) yrkande 3 anförs att det är viktigt att man också inom den utbildning som nu är i fråga slår vakt om de övergripande mål som finns inom all utbildning. Motionärerna anser därför att SÖ skall ha ansvaret för godkännande av i förevarande sammanhang aktuella kursplaner och hemställer att riksdagen på denna punkt ändrar regeringens förslag.

Utskottet betraktar den av regeringen föreslagna ändringen av reglerna för särskilda yrkesinriktade kurser som ett försök till förenkling och som ett led i strävan att åstadkomma en smidigare hantering av vissa ärenden. Det bör sålunda genom den förordade förändringen bli lättare att snabbt få fram ett beslut som ger deltagarna i uppdragsutbildning möjlighet att få betyg enligt reglerna för kommunal vuxenutbildning i de fall där en uppdragsgivare vill beställa en utbildning som inte motsvarar någon redan befintlig särskild yrkesinriktad kurs. Av vad som har redovisats i det föregående kommer beslut av SÖ i fråga om berörda kursplaner och timplaner att krävas även fortsättningsvis i de fall dessa används en längre tid eller används i hela landet. Utskottet tillstyrker med det anförda vad i propositionen har förordats om beslut av länsskolnämnder om kursplaner och timplaner för särskild yrkesinriktad utbildning i kommunal vuxenutbildning. Riksdagen bör sålunda avslå motion 1984/85:3190 yrkande 3.

Föredragande statsrådet behandlar vissa personalfrågor vid uppdragsutbildning i anslutning till kommunal vuxenutbildning eller gymnasieskolan. Som en utgångspunkt för förslagen om uppdragsutbildning har i det inledande avsnittet av propositionen bl. a. angetts att statens ansvar inte bör utsträckas utanför de områden inom vilka staten i dag har ett ansvar genom statliga regleringar (s. 11). Huvudregeln bör därför enligt statsrådet vara att den personal som huvudmannen (kommunen/landstingskommunen) behöver för uppdragsutbildning anställs på kommunalt reglerade tjänster och att uppdragsutbildning inte ingår i underlaget för någon statligt reglerad tjänst. Av praktiska skäl kan emellertid – menar statsrådet – denna princip inte upprätthållas fullt ut. Undervisning där elever i kommunal vuxenutbildning eller gymnasieskolan undervisas tillsammans med elever i uppdragsutbildning måste självfallet kunna ingå i underlaget för en statligt reglerad tjänst. Men även när elever i uppdragsutbildning bildar separata undervisningsgrupper bör det vara möjligt att utnyttja lärare med statligt reglerad anställning också för uppdragsutbildning. Detta bör kunna ske genom fyllnadstjänstgöring. För att inte denna skall leda till en utökning av den statligt reglerade löneorganisationen måste en förutsättning vara att lärare med kommunalt

reglerad anställning genom "fyllnadstjänstgöring" fullgör undervisning inom den reguljära verksamheten i motsvarande omfattning. Det bör i dessa fall vara fråga om kommunalt reglerad anställning som avser uppdragsutbildning.

Regeringen begär riksdagens godkännande av vad i propositionen har förordats om *förhållandet mellan statligt och kommunalt reglerade anställningar.*

Utskottet vill med anledning av förslaget anföra följande.

Som ett skäl för att införa möjligheten till uppdragsutbildning i bl. a. kommunal regi anges i propositionen att det från flera synpunkter är en fördel att för företagens, myndigheternas och vissa organisationers personalutbildningsbehov utnyttja den organisation, de resurser och den kompetens som finns i det offentliga utbildningsväsendet. Utskottet delar detta synsätt och ser förslagen i propositionen som ett uttryck för strävan att inte onödigtvis splittra samhällets totala resurser på området. Som ett led i att söka ernå ett sådant bättre utnyttjande av de tillgängliga resurserna förordar utskottet att lärare med statligt reglerad anställning genom fyllnadstjänstgöring skall kunna nyttjas för uppdragsutbildning utan att lärare med kommunalt reglerad anställning i motsvarande omfattning anlitas i den reguljära verksamheten. Den statliga regleringen bör alltså inte kunna avse hela tjänster som inrättas av kommunen för att tillgodose uppdragsutbildningens behov utan begränsas till sådana tjänster som har inrättats för den reguljära med statligt stöd bedrivna verksamheten men i vilka visst utrymme kan uppkomma för undervisning inom uppdragsutbildning. Läraren måste givetvis uppfylla behörighetsvillkoren för statligt reglerad tjänst för sådan undervisning som fyllnadstjänstgöringen avser. Vid beräkningen av kostnaderna för uppdragsutbildning i vilken lärare med statligt reglerad anställning används på sätt som nu föreslås av utskottet skall givetvis kostnaderna för statsverket beaktas avseende pension eller andra åtaganden som kan följa av avtal mellan staten och berörda lärarorganisationer. Den av utskottet förordade förändringen av regeringens förslag får ej medföra ökade statliga kostnader.

Vad utskottet har anfört i fråga om förhållandet mellan statligt och kommunalt reglerade anställningar bör riksdagen med anledning av propositionen som sin mening ge regeringen till känna.

Föredragande statsrådet föreslår att *studiestöd som avses i studiestödslagen inte skall lämnas till studerande i uppdragsutbildning.* Regeringen begär att riksdagen skall godkänna vad statsrådet har förordat i frågan.

Utskottet har ingen erinran och föreslår att riksdagen bifaller propositionen i denna del.

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet i övrigt har anfört om uppdragsutbildningens roll.

Utskottet har i det föregående (s. 4–5) översiktligt redovisat vad i propositionen (s. 6–13) anförs allmänt om uppdragsutbildning och vad därav framgår om uppdragsutbildningens roll. Utskottet har därefter behandlat ett antal särskilda förslag vilka regeringen har underställt riksdagen för godkännande samt därjämte tagit ställning till motionsledes framförda synpunkter.

Utskottet föreslår att riksdagen såvitt avser övrigt om uppdragsutbildningens roll utan erinran lägger till handlingarna vad som har anförts i förevarande proposition.

Hemställan

Åberopande vad utskottet har anfört i det föregående hemställer utskottet

1. beträffande *uppdragsutbildning vid statliga högskoleenheter*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:195 och med avslag på motionerna 1984/85:3190 yrkande 1 i denna del och 1984/85:3191 i denna del godkänner de allmänna principer som har förordats i propositionen,

2. beträffande *ytterligare platser inom reguljär högskoleutbildning till följd av uppdragsutbildning*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:195 och med avslag på motion 1984/85:3190 yrkande 2 godkänner vad som har förordats i propositionen,

3. beträffande *möjlighet för kommuner och landstingskommuner att anordna uppdragsutbildning*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:195 antar 1, 2 och 6 §§ förslaget till lag om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m.,

4. beträffande *viss begränsning av uppdragsutbildning i kommunal regi m. m.*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:195 och med avslag på motionerna 1984/85:3190 yrkande 1 och 1984/85:3191 i motsvarande delar i övrigt antar förslaget till lag om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m.,

5. beträffande *vuxenutbildningslagen*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:195 antar förslaget till lag om ändring i vuxenutbildningslagen (1984:1118),

6. beträffande *beslut av länsskolnämnder om kursplaner och timplaner för särskild yrkesinriktad utbildning i kommunal vuxenutbildning*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:3190 yrkande 3 godkänner vad som har förordats i proposition 1984/85:195,

7. beträffande *förhållandet mellan statligt och kommunalt reglerade anställningar*
att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:195 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

8. beträffande *behandlingen av uppdragsutbildning i studiestödssammanhang*
att riksdagen godkänner vad som har förordats i proposition 1984/85:195,

9. beträffande *övrigt om uppdragsutbildningens roll*
att riksdagen utan erinran lägger till handlingarna vad som har anförts i proposition 1984/85:195.

På utbildningsutskottets vägnar

Georg Andersson

Närvarande: Georg Andersson (s), Helge Hagberg (s), Ylva Annerstedt (fp), Lars Svensson (s), Birgitta Rydle (m), Barbro Nilsson (s), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Margareta Hemmingsson (s), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Marita Bengtsson (s), Birger Hagård (m), Kristina Svensson (s) och Marianne Andersson (c).

Reservationer

1. Uppdragsutbildning vid statliga högskoleenheter (mom. 1)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Utskottet ansluter" och på s. 7 slutar "statliga högskoleenheter" bort ha följande lydelse:

Utskottet är i stora delar ense med föredragande statsrådet i vad gäller möjligheten att anordna uppdragsutbildning vid statliga högskoleenheter. På en väsentlig punkt avviker emellertid utskottets uppfattning från vad statsrådet har förordat. Utskottet ifrågasätter i likhet med motionärerna i motion 1984/85:3191 lämpligheten i att undanta de allmänna utbildningslinjerna från uppdragsutbildning. I de fall en uppdragsgivare gör den bedömningen att också en viss linje kan vara intressant och inga kostnader uppstår för staten, bör hinder inte föreligga för att också sådan uppdragsutbildning skall kunna komma till stånd. Utskottet avstyrker därmed regeringens förslag att undanta möjligheten att ge allmänna utbildningslinjer inom högskolan såsom uppdragsutbildning.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3191 i denna del, med anledning av proposition 1984/85:195 och med avslag på motion 1984/85:3190 yrkande 1 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om allmänna principer för uppdragsutbildning vid statliga högskoleenheter.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

> 1. beträffande *uppdragsutbildning vid statliga högskoleenheter*
>
> att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3191 i denna del, med anledning av proposition 1984/85:195 och med avslag på motion 1984/85:3190 yrkande 1 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

2. Ytterligare platser inom reguljär högskoleutbildning till följd av uppdragsutbildning (mom. 2)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "I likhet med" och på s. 8 slutar "i motsvarande del" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna påtalar utskottet faran i att reguljär utbildning inom högskolan kan bli beroende av externa medel genom systemet med uppdragsutbildning. Ett sådant beroendeförhållande skulle stå i strid med principerna för högskoleutbildningen. Utskottet understryker därför att reguljära utbildningsplatser inom högskolan inte får baseras på medel från uppdragsutbildning. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1984/85:3190 yrkande 2 och med anledning av proposition 1984/85:195 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

> 2. beträffande *ytterligare platser inom reguljär högskoleutbildning till följd av uppdragsutbildning*
> att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3190 yrkande 2 och med anledning av proposition 1984/85:195 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

3. Uppdragsutbildning i kommunal regi (mom. 4)

Under förutsättning av bifall till reservation 1

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Utskottet har " och på s. 9 slutar "skolväsendet m. m." bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt motion 1984/85:3191 i den del den avser förslag att låta uppdragsutbildning även avse allmänna utbildningslinjer i den statliga högskolan. Med hänvisning till vad utskottet har anfört i det sammanhanget tillstyrker utskottet motionärernas förslag att även utbildningar på allmän utbildningslinje i den kommunala högskolan (vårdområdet) och gymnasieskollinjer bör kunna komma i fråga såsom uppdragsutbildning. Den av regeringen föreslagna lagen om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m. bör alltså ändras i nu berört avseende.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen bifaller motion 1984/85:3191 i denna del och avslår motion 1984/85:3190 yrkande 1 i denna del. Riksdagen bör därjämte besluta att 3–5 §§ förslaget till lag om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m. erhåller en i enlighet med vad utskottet har förordat ändrad lydelse.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

> 4. beträffande *uppdragsutbildning i kommunal regi*
> att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3191 i denna del, med anledning av proposition 1984/85:195 och med avslag på motion 1984/85:3190 yrkande 1 i denna del i övrigt antar förslaget till lag om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m. med den ändringen att 3–5 §§ erhåller följande som utskottets förslag betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
3 § I anslutning till gymnasieskolan får bedrivas uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå har anknytning till verksamheten i huvudmannens gymnasieskola, *dock inte uppdragsutbildning som motsvarar någon linje.*	3 § I anslutning till gymnasieskolan får bedrivas uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå har anknytning till verksamheten i huvudmannens gymnasieskola.
4 § I anslutning till kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet får bedrivas uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå har anknytning till huvudmannens högskoleutbildning inom detta område, *dock inte uppdragsutbildning som motsvarar någon allmän utbildningslinje.*	4 § I anslutning till kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet får bedrivas uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå har anknytning till huvudmannens högskoleutbildning inom detta område.
5 § Deltagare i uppdragsutbildning som motsvarar kurser i komvux, *påbyggnadsutbildningar eller andra specialkurser* i gymnasieskolan eller *påbyggnadslinjer, lokala utbildningslinjer eller enstaka kurser* i kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet får ges betyg eller annat kompetensbevis enligt bestämmelserna för sådan utbildning under de förutsättningar som anges i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.	5 § Deltagare i uppdragsutbildning som motsvarar kurser i komvux, *utbildningar* i gymnasieskolan eller kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet får ges betyg eller annat kompetensbevis enligt bestämmelserna för sådan utbildning under de förutsättningar som anges i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Även i andra frågor som rör förhållandet till komvux, gymnasieskola eller högskoleutbildning meddelas föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Särskilda yttranden

1. Uppdragsutbildning i offentlig regi (mom. 1 och 3)

Ylva Annerstedt (fp) och Lars Leijonborg (fp) anför:

Propositionen innebär att de legala förutsättningarna för s. k. uppdragsutbildning klarläggs. Vi har inte velat motsätta oss detta, då förnyelsefonderna, vilka folkpartiet i annat sammanhang har motsatt sig, sannolikt kommer att skapa en viss efterfrågan från företag på utbildningar anordnade av det offentliga utbildningsväsendet.

Vi vill dock uttala vår förvåning över att denna principiellt viktiga fråga förelagts riksdagen utan någon föregående utredning eller remissbehandling.

Genom uppdragsutbildningen kommer det offentliga utbildningsväsendet i vissa fall att konkurrera med andra utbildningsanordnare, t. ex. studieförbund och privata utbildningsföretag. Enligt propositionen skall priset på

utbildningarna sättas så att samtliga kostnader täcks av beställaren. Ett problem i alla sammanhang där en delvis monopolskyddad verksamhet konkurrerar med andra är emellertid att det är svårt att avgöra om kostnadsfördelningen skett korrekt. För en offentlig utbildningsanordnare som vill erhålla ett uppdrag att ordna en uppdragsutbildning kan det ligga nära till hands att – i syfte att i konkurrenshänseende stärka sin ställning – avstå från att ta ut vissa kostnader, t. ex. för sådant som personalutbildning, pedagogisk utveckling, viss administration etc.

Om uppdragsutbildning skulle bli en mycket vanlig företeelse finns naturligtvis risken, som bl. a. några studentkårer påpekat, att den ordinarie verksamheten kommer att drabbas.

Av dessa skäl finns det anledning att noga följa hur verksamheten med uppdragsutbildning kommer att utvecklas.

2. Uppdragsutbildning i offentlig regi (mom. 1 och 3)

Björn Samuelson (vpk) anför:

Som vi påpekat i vår motion finns det anledning att hysa farhågor för att systemet med uppdragsutbildning kan komma att leda till att den högre utbildningen görs beroende av näringslivet och privata kapitalintressen. En rad andra viktiga principiella frågor kan resas i sammanhanget. En del av dem tas också upp i propositionen.

Jag vill understryka att det är angeläget med en kontinuerlig uppföljning och ett noggrant studium av uppdragsutbildningens omfattning och konsekvenser.

gotab Stockholm 1985 83520